

**ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ТЕХНІЧНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗРАЗКА В УКРАЇНІ**

**THE PROBLEMS OF IMPLEMENTATION OF SYSTEM OF
TECHNICAL REGULATION OF EUROPEAN MODEL IN UKRAINE**

Анотація: В статті приділено увагу необхідності комплексного вирішення проблеми відсутності в Україні ефективної практики організації виробничо-збутової діяльності товаровиробників аграрної та продовольчої продукції, побудованої відповідно до вимог нової системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання європейського зразка. Досліджено ступінь розроблення та впровадження стандартів ЄС у практичну діяльність вітчизняного агропродовольчого сектору. Зазначено, що одним з головних завдань для бізнесу та влади має стати проведення системних реформ в сфері технічного регулювання на рівні законодавчо-нормативного забезпечення, а й в сфері його втілення у практичну площину. Зауважено на необхідності масштабного впровадження систем безпеки та якості продукції у діяльність вітчизняних аграрних та переробних підприємств, побудованих відповідно до принципів НАССР та наведено чинники, що заважають цьому процесу. Обґрунтовано необхідність залучення у коло учасників системи ефективного технічного регулювання не лише суб'єктів бізнесу, а й органів державної та регіональної влади як організаторів регулятивного середовища, так і співучасників системної підтримки та практичної допомоги для товаровиробників з метою впровадження сучасних систем якості та безпечності

аграрної та продовольчої продукції у систему управління підприємствами та протягом дії всього харчового ланцюгу «від лану до столу».

Ключові слова: система технічного, санітарного, фітосанітарного регулювання, технічні бар'єри, стандарти, системи безпеки та якості аграрної та продовольчої продукції, державна підтримка, технічна допомога.

Аннотация: В статье уделено внимание необходимости комплексного решения проблемы отсутствия в Украине эффективной практики организации производственно-снабженческой деятельности товаропроизводителей аграрной и продовольственной продукции, построенной в соответствии с требованиями новой системы технического, санитарного и фитосанитарного регулирования европейского образца. Исследовано степень разработки и внедрения стандартов ЕС в практическую деятельность отечественного агропродовольственного сектора. Указано, что одним из главных заданий для бизнеса и власти должно стать проведение системных реформ в сфере технического регулирования не только на уровне законодательно-нормативного обеспечения, но и в сфере его внедрения в практическую площадь. Обращено внимание на необходимость масштабного внедрения систем безопасности и качества продукции в деятельность отечественных аграрных и перерабатывающих предприятий, построенных в соответствии с принципами НАССР и наведено факторы, которые мешают реализации этого процесса. Обосновано необходимость привлечения в круг участников системы эффективного технического регулирования не только субъектов бизнеса, но и органов государственной и региональной власти как организаторов регулятивной среды, так и совместных участников системной поддержки и практической помощи для товаропроизводителей с целью внедрения современных систем качества и безопасности аграрной и продовольственной продукции в систему управления предприятиями и на протяжении действия всей пищевой цепи «от поля к столу».

Ключевые слова: система технического, санитарного, фитосанитарного регулирования, технические барьеры, стандарты, системы безопасности и

качества аграрной и продовольственной продукции, государственная поддержка, техническая помощь.

Summary: In this article paid attention of necessary of integrated solution of a problem of lack of in Ukraine the effective practice of organization of sales by commodity producers of agricultural and food products, built in accordance with the requirements of a new system of technical, sanitary and phytosanitary regulations in EU model. Investigated the degree of making of EU standarts in practice of agricultural sector. One of the main tasks for the business and government should be systematic reform of technical regulation not only in legislative and normative provision, but also in the practical field. Noted in the necessary of the scale implementation of safety system and quality of products in the domestic agricultural and processing enterprises, which built for the HACCP principles and the reasons that hinder this are given. Justified the necessity of involvement in the circle of participants of system of effective technical regulation not only of subject of business, but also as the State and municipal authorities as the organizers of regulatory environment, and so s partner of system of support and practical assistance for the commodity producers to the implementation new safety system of agricultural and food products to the principess of HACCP in the system of enterprise management and throughout the whole production process.

Keywords: system o technical, sanitary and phytosanitary regulation, technical barriers, standarts, safety system and quality of agricultural and food products, State support, technical assistance.

Постановка проблеми. Розпочатий у 2001 році процес реформування системи технічного регулювання в Україні продовжує свою дію й сьогодні. Він був спрямований на усунення глибоких принципових протиріч між нормами вітчизняного технічного регулювання та захисту прав споживачів з положеннями та вимогами СОТ. Регуляторні реформи було значно активізовано у період, що передував приєднанню України до СОТ та підписанню Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Вже відбулись процеси апроксимації, транспозиції, координації та імплементації національного законодавства та нормативно-методичної бази в сфері дотримання правил та принципів Угод ТБТ та СФЗ відповідно до вимог СОТ та ЄС, що стало свідченням створення на законодавчому рівні вітчизняної системи технічного регулювання, що відповідає європейській практиці. Проте практична сторона їх реалізації у фактичних українських реаліях функціонування вітчизняного агропродовольчого бізнесу залишає бажати кращого, потребує додаткової уваги та розроблення дієвих механізмів державної підтримки в сфері впровадження нових законодавчих ініціатив технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання в практичну діяльність товаровиробників аграрної та харчової продукції, що відповідає прогресивним міжнародним стандартам безпеки та якості.

Стає більш очевидною та потребує комплексного вирішення проблема відсутності в Україні ефективної практики організації виробничо-збутової діяльності товаровиробників аграрної та продовольчої продукції, побудованої відповідно до вимог нової системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання європейського зразка, що і визначає актуальність даної публікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Неодноразово піднімалися питання необхідності гармонізації українських національних стандартів до європейських як умови підвищення експортного потенціалу та конкурентоспроможності продукції агропромислового комплексу такими науковцями як Ю. Бережна, О. Бетлій, С. Литвинська, Н. Кухтіна, В. Мовчан, Н. Пархоменко, Пазізіна С., Пазізіна К., Д. Науменко, Є. Нестеренко, М. Риженков, Ю. Ульянченко, Р. Чирва, Д. Янушкевич та іншими. Проблемам функціонування вітчизняної системи технічного регулювання приділяли увагу І. Бураковський, Л. Віткін, Т. Гордієнко, О. Дем'янюк, В. Кайдашов, Д. Крисанов, Т. Лозінська, Д. Луценко, М. Мельник, Ю. Михайлов та інші.

Разом з тим, недостатньо дослідженими залишаються питання практичної реалізації в Україні створеної на законодавчому рівні сучасної системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання європейського зразка,

організації всебічної підтримки товаровиробників аграрної та продовольчої продукції у впровадженні у діяльність підприємств сучасних систем управління її якістю та безпечністю, а також пошук можливостей подолання нею технічних бар'єрів на шляху до ринку Європейського Союзу та інших світових торговельних арен.

Формулювання цілей статті. Враховуючи створені умови для функціонування в Україні оновленої системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання ставилось за мету підкреслити необхідність безальтернативного впровадження систем якості та безпеки продукції відповідно до принципів HACCP у практичну діяльність українських товаровиробників аграрної та харчової продукції, побудови ефективної вітчизняної системи технічного регулювання та розроблення дієвого механізму залучення у коло її учасників всіх суб'єктів агропродовольчого бізнесу. Також наголосити, що зацікавленими сторонами у підвищенні конкурентоспроможності та експортного потенціалу агропродовольчої продукції українського виробництва мають стати й владні інституції національного та регіонального рівнів шляхом організації системи ринкового нагляду за дотриманням європейських стандартів та надання всебічної підтримки товаровиробникам за даним напрямом діяльності з ціллю підвищення конкурентоспроможності агропродовольчого виробництва, рівня соціально-економічного розвитку місцевих громад, ефективного використання ресурсів, збільшення масштабів зайнятості населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Повноцінна та всеохоплююча зона вільної торгівлі в умовах спільного ринку, проголошена Угодою про асоціацію України з ЄС, створила єдину для Сторін гармонізовану регуляторну нормативно-правову базу для впровадження прогресивних міжнародних стандартів на аграрну та харчову продукцію відповідно до Угод СОТ про технічні бар'єри в торгівлі (ТБТ) та санітарні і фітосанітарні заходи (СФЗ).

Одним із основних принципів вільної торгівлі є ліквідація фізичних та технічних бар'єрів в торгівлі товарами. Разом з тим серед небагатьох винятків

сфери дії цих принципів є захист здоров'я та життя людей і тварин, збереження рослин на основі оцінки потенційного (об'єктивного) ризику товару (або його компонента), що здійснюється за допомогою дії засобів технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання.

Технічні бар'єри, в тому числі необхідність володіння сертифікатами відповідності європейського зразка, санітарні та фітосанітарні вимоги продовжують залишатись головними перешкодами для експорту вітчизняної агропродовольчої продукції на ринку ЄС.

Інструменти технічного регулювання відносяться до групи технічних бар'єрів в торгівлі та жорстких методів адміністративних обмежень в складі засобів нетарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності, тому, як зазначає О. Дем'янюк, вони «застосовуються, як правило, органами державної влади країни, використовуються для регулювання зовнішньої торгівлі невеликою групою товарів, призначені для вирішення певних проблем, які вимагають оперативного втручання держави» [1, с. 95].

До складу технічних бар'єрів відносяться відмінності у вимогах національних технічних регламентів, вимог до пакування та маркування, стандартів, процедур оцінки (підтвердження) відповідності, санітарних, фіто санітарних та екологічних заходів тощо.

Саме завдяки комплексної дії технічних бар'єрів ЄС, виходячи з інтересів національної безпеки, забезпечує проникнення на власний ринок продукції іноземного виробництва, що не відповідає діючим на ринку технічним регламентам та стандартам.

Слід зазначити, що протягом 2008-2017 років частка експорту сільськогосподарської продукції від загального експорту товарів з України збільшилась з 16,9% у 2008 році до 41,5% у 2017 році. Середньорічний темп приросту вартісних обсягів експорту за 2008-2017 роки становив 5,3%. Зовнішні поставки аграрної продукції у 2017 році досягли 18,0 млрд. дол. США, що на 59,2% більше аналогічного показника 2008 року. Доля експорту в загальному обсязі зовнішньої торгівлі продукції аграрного сектору зростає з

62,5% у 2008 році до 79,4% у 2017 році [2]. Названі дані черговий раз підкреслюють важливість та високий експортний потенціал українського аграрного сектору для держави.

Проте не втрачає своєї актуальності та потребує вирішення проблема зміни сировинного аграрного експорту на експорт готової харчової продукції з високим показником доданої вартості. Крім того, оновлена система технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання висуває додаткові вимоги до аграрної та харчової продукції в галузі її відповідності сучасним європейським та міжнародним стандартам якості та безпеки.

На початок 2017 року, за твердженням аналітиків з НІСД, з 297 стандартів Кодексу Аліментаріус вже гармонізовано та знаходяться на стадії затвердження (лише!) 30 стандартів. Гармонізовано до європейських норм:

- по класу 65 «Сільське господарство» – 261 стандарт Міжнародної організації зі стандартизації *ISO* (52% від 499 стандартів даного класу);
- по класу 67 «Технологія виробництва харчових продуктів» – 381 стандарт *ISO* (59 % від 645 стандартів даного класу);
- по класу 65 «Сільське господарство» – 58 стандартів *EN*, прийнятих низкою Європейських комітетів (64% від 90 стандартів *EN* даного класу);
- по класу 67 «Технологія виробництва харчових продуктів» – 63 стандарти *EN* (40% від 157 стандартів *EN* даного класу) [3, с. 30].

Отже, наведені дані свідчать про недостатній ступінь впровадження стандартів ЄС у практичну діяльність агропродовольчого сектору, хоча роботу в даному напрямі ними вже розпочато. Процес гармонізації вітчизняних стандартів гарантування якості та безпеки продуктів харчування з діючими європейськими та міжнародними нормами вимагає прискорення та активізації, покращення менеджменту загальнонаціональної системи уніфікації технічних бар'єрів.

Крім того, одним з головних завдань для бізнесу та влади має стати проведення системних реформ в сфері технічного регулювання не лише в площині законодавчо-нормативного забезпечення, а й в сфері його втілення у

практичну площину. Логічним продовженням гармонізації національного законодавства в сфері технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання з нормативно-правовою базою ЄС має стати побудова ефективної вітчизняної системи технічного регулювання та розроблення дієвого механізму її практичного функціонування, масштабне залучення у коло її учасників всіх суб'єктів агропродовольчого бізнесу.

В умовах ринкових відносин перед товаровиробниками аграрної та продовольчої продукції гостро постає питання необхідності врахування запитів споживачів на продукцію. Чим розвиненішою та заможнішою є країна, тим більше уваги вона приділяє безпеці життя та харчування її населення завдяки використанню засобів технічного регламентування через впровадження ефективних систем контролю та регулювання процесів виготовлення та реалізації безпечних товарів високої якості, насамперед – продуктів харчування. Отже, тим ширша сфера застосування засобів технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання у діяльності суб'єктів агропродовольчого бізнесу.

Як впливає із Угод СОТ ТБТ та СФЗ, вимоги до імпортованої продукції не можуть бути жорсткішими, ніж до продукції, виготовленої вітчизняними товаровиробниками. Це означає, що вітчизняні підприємства мають відповідати сучасним регулятивним принципам в обов'язковому та беззаперечному порядку незалежно від того, на який ринок передбачено постачати продукцію – на внутрішній чи зовнішній. В більшій ступені ці регулятивні правила стосуються товаровиробників аграрної продукції та продовольства.

На продукцію, яку передбачено розміщувати виключно на внутрішньому українському ринку, може бути застосовано систему менеджменту безпеки харчових продуктів відповідно до стандарту ДСТУ 4161 або ISO 22000, проте якщо сумлінний суб'єкт бізнесу ставить перед собою вимоги до підвищення конкурентоспроможності продукції, збільшення довіри до неї з боку споживачів та партнерів, залучення потенційних інвесторів до удосконалення виробничо-технологічної бази підприємства, збільшення ринку збуту, в тому

числі – за межами країни, він зобов'язаний впроваджувати сучасні європейські стандарти якості продукції, яку він виробляє. Для виходу на ринок ЄС товаровиробник має володіти сертифікатом за стандартом FSSC 22000, якій відноситься до покращеної версії ISO 22000. Крім того, готовий продукт має відповідати показникам безпеки, що закріплені у Регламентах та Директивах ЄС.

Масштабне впровадження систем безпеки та якості продукції у діяльність вітчизняних аграрних та переробних підприємств дозволить їм отримати конкурентні переваги як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, досягнути високі стандарти якості продукції, гарантувати її безпеку, сформувати позитивний імідж українських товаровиробників як потенційних надійних учасників зовнішньої торгівлі.

В основу побудови вітчизняної сучасної системи технічного регулювання аграрної та харчової продукції покладено модель системи технічного регулювання, що довела свою ефективність у ЄС. Метою функціонування такої моделі визначено створення умов та сприяння вільному руху товарів на внутрішньому ринку ЄС, недопущення бар'єрів в торгівлі, взаємне визнання та технічну гармонізацію. Цю систему побудовано відповідно до двох підходів – Нового – до технічної гармонізації та стандартизації та Глобального – до оцінювання відповідності. Зазначені два підходи є логічним доповненням один одного – їх дію спрямовано на обмеження прямого втручання державних регламентаційних інституцій у ключові питання виробництва продукції та одночасне надання товаровиробникам різних доступних засобів для виконання своїх зобов'язань перед споживачами продукції у безальтернативному виконанні харчового законодавства. В подальшому було прийнято нові доповнення до діючої в ЄС нормативно-законодавчої бази у вигляді регламентів та рішень.

Відповідно до європейської практики, в організації вільного руху товарів приймають участь всі суб'єкти (учасники) ланцюгу виробництва та життєвого циклу продукції – товаровиробники, уповноважені представники,

дистриб'ютори та імпортери. На нормативному рівні прописано обсяги їх відповідальності та зобов'язань по відношенню до продукції. Крім того, законодавством закріплено відповідальність за регулятивними органами, які виконують функції щодо нотифікації, оцінки відповідності, акредитації, маркування, ринкового нагляду за продукцією, що постачається з третіх країн тощо. Таким чином в ЄС функціонує «ланцюг» якості, побудований на взаємодії та відповідальності всіх залучених у єдиний цикл суб'єктів та зацікавлених сторін.

Перед вітчизняними товаровиробниками агропродовольчої продукції також ставляться завдання запровадження систем управління безпечністю харчових продуктів всіма учасниками виробничого ланцюга на всіх стадіях життєвого циклу, подальше їх ефективне функціонування та своєчасне оновлення відповідно до ризиків виникнення небезпек.

Практикою доведено, що найбільш ефективним інструментом превентивного забезпечення безпеки харчової продукції та дотримання харчового законодавства на підприємстві є НАССР (англ. НАССР – Hazard Analysis Critical Control Point) – документована система аналізу небезпек і критичних точок контролю, що визначає небезпечні чинники, встановлює критичні точки, обирає попереджувальні заходи та систему перевірок. Саме концепцію системи НАССР прийнято міжнародними організаціями та закріплено в основних міжнародних угодах в сфері стандартизації та сертифікації харчової продукції.

Головною перевагою методу НАССР визначено: ризики, що здійснюють негативний вплив на безпеку харчової продукції, краще підлягають ліквідації чи мінімізації в процесі виробничого циклу завдяки вжиття попереджувальних заходів, ніж в момент перевірки готової продукції. Система НАССР передбачає аналіз ризиків і контролю критичних точок на шляху продуктів харчування «від лану до столу», від сировини до кінцевого готового продукту. Особливістю цієї системи є те, що вона спрямована запобігти виникненню помилок, передбачити та мінімізувати ризики під час виробництва продуктів харчування та в кінцевому результаті гарантувати споживачам їх якість та безпеку.

Як зазначає Ю. Михайлов, для переходу від «контролю» до «забезпечення» системи безпечності харчової продукції та запровадження систем управління харчовою безпечністю на основі принципів НАССР необхідний системний підхід» [4, с. 62-63].

Відповідно до розділу VII Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», 20 вересня 2019 року закінчується термін обов'язкового впровадження системи НАССР всіма товаровиробниками харчової продукції в Україні. Окремі категорії великих підприємств повинні були зробити це значно раніше – до 20 вересня 2017 та 2018 років, залежно від типу продукції, яку вони виробляли [5].

За даними відомства AgroPolit.com, станом на серпень 2017 року систему НАССР вже запровадили у свою діяльність більше ніж 80% підприємств вітчизняної переробної галузі [6].

Що ж заважає всім без винятку суб'єктам агропродовольчого бізнесу будувати свою діяльність відповідно до сучасних ефективних систем менеджменту якості та безпечності продукції, організованих на принципах НАССР?

Нажаль, вітчизняні підприємства агропродовольчого комплексу часто стикаються з проблемами під час впровадження новітніх, сучасних систем організації контролю за безпечністю та якістю сільськогосподарської та харчової продукції у практику.

Впровадження такої системи в загальну систему управління підприємством відноситься до тривалих, трудомістких та недешевих процесів, що потребують значних зусиль, витрат праці та капіталу. Цей процес передбачає розроблення плану НАССР окремо по кожному виду продукції, проведення навчання всього персоналу підприємства, включаючи керівництво та групи контролю, інколи виникають потреби у зміні технології виробництва продукції, її документального оформлення, запровадження управління протоколами щодо вимог стандарту результативності, перебудові виробничих приміщень, переході до нової форми усвідомлення учасниками харчового ланцюгу

важливості та стратегічної необхідності здійснюваних підприємством змін. Проте найскладнішим є питання пошуку та виділення фінансових ресурсів для вирішення цього завдання.

Якщо великі товаровиробники знаходять шляхи для залучення потрібних коштів, то для лівової частини малих та середніх суб'єктів аграрного та переробного бізнесу це завдання виявляється складним, потребує значних витрат часу та ресурсів. Як відомо, близько 60 % обсягу аграрної продукції виробляється дрібними сільськогосподарськими підприємствами, які, в свою чергу, за встановленими сертифікаційними вимогами не завжди можуть її віднести до регламентів європейського зразка [7].

Ми поділяємо думку дослідників, які стверджують, що подоланню встановлених Угодою про Асоціацію технічних бар'єрів з боку ЄС на аграрну та харчову продукцію українського виробництва та впровадженню системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання в Україні заважають:

- застаріла техніко-технологічна виробнича база в Україні;
- невідповідність виготовленої продукції технічним регламентам ЄС;
- складна, витратна та забюрократизована для вітчизняних суб'єктів бізнесу процедура сертифікації та стандартизації продуктів харчування;
- розбіжності у забезпеченні якості та безпеки продукції;
- висока вартість впровадження та управління систем якості та безпекою продукції у діяльність підприємств на основі принципів HACCP;
- недосконале інфраструктурне забезпечення процесу отримання сертифікатів якості та безпечності продукції;
- слабкі мотиваційні стимули та недостатнє фінансове забезпечення дрібних товаровиробників для оволодіння новітніми інноваційними технологіями у сфері покращення умов виробництва та відповідності продукції європейським стандартам та вимогам [2].

Незважаючи на проблеми, прийняті Україною міжнародні норми та зобов'язання ставлять її перед необхідністю втілювати реформаторські завдання у практичну діяльність. Розпочате реформування національної

системи харчової безпеки на основі принципів НАССР має продовжуватися для забезпечення визнання вітчизняної продукції на світовому рівні.

Свідченням практичного реформування системи технічного регулювання стане остаточне впровадження систем безпечності та якості продукції на всіх вітчизняних підприємствах агропродовольчого комплексу з можливістю її подальшого експорту на ринок ЄС та інші торговельні арени, що дозволить збільшити обсяги її реалізації не лише в Україні.

Враховуючи, що зростання експортного потенціалу аграрної та харчової продукції вітчизняного виробництва відноситься до національних державних інтересів, перехід до нової системи стандартизації, безпеки та якості продукції має стати доступним для кожного товаровиробника. Розроблення вимагає модель сучасної системи харчової безпеки в Україні, що включає системну підтримку товаровиробників у галузі впровадження прогресивних систем контролю якості, безпечності та відповідності продукції європейським, а отже, і світовим стандартам як в загальну систему управління підприємством, так і протягом дії всього ланцюга виробництва та життєвого циклу продукції.

Одним із ключових принципів Угод ТБТ та СФЗ СОТ є надання технічної та інших видів допомоги у застосуванні технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання країнам, що (технологічно) розвиваються у процесі гармонізації технічного законодавства, вдосконалення системи санітарного та фітосанітарного захисту та гармонізації нормативно-правової бази, заходів, пристосування до вимог та процедур, що використовуються у розвинених країнах в даній сфері нетарифного регламентування.

Сьогодні Україна приймає участь у міжнародних програмах з метою отримання міжнародної технічної підтримки. Питання технічних бар'єрів та стандартизації відносяться до горизонтальних питань та окремих секторів промисловості Діалогу високого рівня Україна – ЄС.

Станом на 2017 рік в Україні в рамках технічної допомоги ЄС в стадії реалізації знаходилось біля 100 проектів на загальну суму близько 165 млн. євро; запроваджено п'ять програм секторальної бюджетної підтримки ЄС на

суму 244 млн. євро, в тому числі – 12 млн. євро є компонентами технічної допомоги [8, с. 92].

В сучасному законодавчо-нормативному забезпеченні ЄС питанням безпеки та якості харчових продуктів у ланцюгу «від лану до столу» присвячується біля 4 тис. директив. Проблеми ринкового нагляду розглядаються та вирішуються комплексно з програмами сталого розвитку сільських територій, розвитку інноваційної економіки кожної країни-члена ЄС, глобальних торговельних мереж тощо [там же, с. 7].

Позитивний досвід розвинутих європейських держав свідчить про обов'язкову наявність дійової гарантованої державної підтримки агропромислового розвитку. Впровадження в Україні сучасної системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання європейського зразка в рамках підвищення експортного потенціалу вітчизняного АПК не має бути виключенням.

Зацікавленими сторонами у підвищенні конкурентоспроможності та експортного потенціалу продукції вітчизняного виробництва через масштабне впровадження системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання в Україні мають стати не лише товаровиробники, а й владні інституції національного та регіонального рівнів.

Відповідно до принципів Нового підходу, прийнятим у резолюції Ради Європи у травні 1985 р., відповідальність за виконання вимог захисту населення на своїй території крім кінцевого виробника також несуть органи державної влади через формування регулятивного середовища та нагляд за ринком.

Населення територіальної громади виступає потенційним споживачем високоякісної продукції, що відповідає встановленим законодавством технічним, санітарним та фітосанітарним вимогам. Досягнення в сфері технічного регулювання через зростання обсягу виробництва високоякісної та безпечної продукції прямо впливають на соціально-економічний розвиток

місцевих громад, ступінь використання природних ресурсів, масштаби зайнятості населення.

Як центральні, так і регіональні органи влади мають прийняти активну участь у системному сприянні впровадження сучасних систем управління безпечністю та якістю продукції шляхом надання всебічної підтримки товаровиробникам, що здійснюють свою діяльність на відповідній території для реалізації спільних інтересів в сфері отримання вигод від випуску високоякісної продукції з метою стратегічного сталого розвитку та інноваційної привабливості регіону.

В контексті адміністративної реформи було би доцільно органам місцевого самоврядування проявити зацікавленість в частині фінансуванні проектів з впровадження сучасних систем безпеки та якості продукції у діяльність локальних підприємств з ціллю подолання нею технічних бар'єрів, підвищення конкурентоспроможності продукції місцевого виробництва, отримання довгострокових економічних та соціальних ефектів для споживачів, регіону, країни в цілому.

Окремі проекти в сфері впровадження параметрів технічного регулювання можуть бути профінансовані з боку іноземних партнерів відповідно до європейської та міжнародної підтримки середнього та малого бізнесу. Особливо це питання актуальне в умовах асоційованого членства України в ЄС.

Висновки. Одним з головних завдань для агропромислового бізнесу та влади має стати побудова вітчизняної системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання, розроблення дієвого механізму її практичного функціонування та масштабного залучення в якості учасників товаровиробників аграрної та харчової продукції, що відповідає сучасним регулятивним принципам в обов'язковому та беззаперечному порядку.

Процес гармонізації вітчизняних стандартів гарантування якості та безпеки продуктів харчування з діючими європейськими та міжнародними нормами вимагає прискорення та активізації, покращення менеджменту загальнонаціональної системи уніфікації технічних бар'єрів.

Безальтернативне впровадження систем безпеки та якості продукції у діяльність вітчизняних аграрних та переробних підприємств дозволить їм отримати конкурентні переваги як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, досягнути високі стандарти якості продукції, гарантувати її безпеку, сформувати позитивний імідж українських товаровиробників як потенційних надійних постачальників.

Впровадження в національну практику ведення господарювання нової системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання європейського зразка вимагає від всіх учасників вітчизняного агропродовольчого бізнесу значних зусиль, витрат часу та капіталу, а від органів державної та регіональної влади – організації системної підтримки та практичної допомоги для товаровиробників з метою впровадження сучасних систем якості та безпечності аграрної та продовольчої продукції відповідно до принципів НАССР у систему управління підприємством та протягом дії всього харчового ланцюгу «від лану до столу».

Завданням владних структур як державного, так і регіонального рівнів має стати організація системи ринкового нагляду за продукцією, що виробляється.

Стратегічні завдання із наближення вітчизняної системи технічного регулювання до європейського зразка потребує широкої підтримки всіх зацікавлених сторін в рамках сталого розвитку територіальних громад для підвищення рівня задоволення вимог споживачів в галузі безпеки життя і здоров'я громадян, екологічної безпеки та охорони довкілля.

Подальших розробок потребують механізми полегшення доступу не лише великих, а й середніх та дрібних товаровиробників до фінансових, матеріальних, інформаційних, інноваційних ресурсів та технологій в сфері впровадження сучасних систем безпечності та якості продукції на вітчизняних підприємствах агропродовольчого комплексу в рамках функціонування оновленої системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання в Україні.

Бібліографічний список

1. Дем'янюк О. Актуальні проблеми нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2013. № 4. С. 94 – 102.
2. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо наслідків вступу України до СОТ для аграрного сектору економіки. URL: <http://www.me.gov.ua> (дата звернення: 12.03.2019).
3. Реальний сектор економіки України: пріоритети розвитку в умовах зміни вектора економічної політики: аналіт. доп./ Собкевич О.В. та ін. Київ: НІСД, 2017. – 40 с.
4. Михайлов Ю. Реформа системи безпеки продуктів харчування чи випорожнення наших гаманців? *Пропозиція*. 2011. №6. С. 62-64.
5. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : Закон України від 23.12.1997 № 771/97. у редакції від 07.02.2019/ Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 10.03.2019).
6. AgroPolit.com (Гаряча агрополітика). URL: <https://agropolit.com/news> (дата звернення: 18.03.2019).
7. Чирва Р. ЄС відчиняє двері для українських товарів. URL: www.psv.org.ua/files/pdf/1403439710.pdf (дата звернення: 21.03.2019).
8. Реалізація вимог щодо технічного регулювання в Україні (аграрний сектор, харчова промисловість, туризм) / Т. Васильківська та ін. Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2017. – 138 с.

References

1. Demjanjuk O. Aktualni problemy netaryfnogo reguljuvannja zovnishnjoekonomichnoji dijalnosti v Ukrajinі [Topical issues of non-tariff regulation foreign economic activity in Ukraine]. *Bulletin of Ternopil National Economic Universiti*. 2013. no.4. pp. 94-102.
2. *Informacijno-analitychni materialy shhodo naslidkiv vstupu Ukrajinjy do SOT dlja agrarnogo sektoru ekonomiky* [Information and analytical materials on the

consequences of Ukraine's accession to the WTO for the agrarian sector economy]. Available at: <http://www.me.gov.ua> (date of circulation: 12.03.2019).

3. Sobkevych O.V., Shevchenko A.V., Myhajlychenko K.M., Rusan V.M., Belashov E.V. (2017) *Realnyj sektor ekonomiky Ukrainy: priorytety rozvytku v umovah zminy vektora ekonomichnoj polityky: analit. dopovid* [The real sector of Ukraine's economy: the priorities of development in the context the vector of economic policy: analyst. add]. Kyjiv: NISD. (in Ukrainian)

4. Mykhajlov Ju. Reforma systemy bezpeky produktiv kharchuvannja chy vyporozhnennja nashykh gamanciv? [Reforming the food safety system or emptying our wallets?] *Propozycja*. 2011. no 6. pp.62-64.

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997). The Law of Ukraine "On the basic principles and requirements for the safety and quality of food products". Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80> (date of circulation: 10.03.2019).

6. AgroPolit.com (Garjacha agropolityka) [An agropolitan]. Available at: <https://agropolit.com/news> (date of circulation: 18.03.2019).

7. Chirva R. ES vidchynjae dveri dlja ukraïnskikh tovariv [The EU opens doors for Ukrainian goods]. Available at: www.psv.org.ua/files/pdf/1403439710.pdf (date of circulation: 21.03.2019).

8. Vasylykivska T., Kabakov Ju., Kozlovska M., Ostapenko O., Pravdyva O., Selinnyj M., Tymoshenko T., Chabak L. *Realizacija vymog shhodo tekhnichnogo reguljuvannja v Ukraini (agrarnyj sektor, kharchova promyslovist, turyzm)*[Implementation of the requirements for technical regulation in Ukraine (agrarian sector, food industry, tourism)]. Chernigiv: Siverskyj centr pisljadyplomnoji osvity. (in Ukrainian)